

Imkerij De Zwarte Bij viert 25-jarig bestaan

Tekst en foto's: Ellen Winkel

'Een imme moet zichzelf kunnen zijn'

Wim kan het zich nu nauwelijks meer voorstellen, maar ooit was er een tijd dat hij nog geen bijen had. Op een dag bood zijn zwager hem een volk aan, omdat hij er vanaf moest, en Wim dacht, 'dat wil ik wel eens proberen!' Dat dit simpele besluit zijn leven radicaal zou veranderen, realiseerde hij zich op dat moment nog niet. Hij wilde er meer over te weten komen, dus ging hij op cursus bij de bijenvereniging en hij bezocht een lezing van een imker; toevallig een BD-imker. Hij raakte diep onder de indruk: "Ik had nog nooit van biologisch-dynamisch of van antroposofie gehoord. Ik snapte dan ook niets van die lezing. Maar in mij ging een vuur branden en dat brandt nu nog steeds. Binnen een jaar wist ik waartoe ik op aarde was: om de bijen te behouden voor de mensheid."

Verbintenis met de imme

Nu, vijftientig jaar later, geeft hij zelf cursussen en lezingen, waarmee hij vuurtjes bij andere imkers ontsteekt. Zo vertelde hij op de landelijke BD-imkerdag in maart een persoonlijk verhaal over zijn hechte verbintenis met de bijen. Voordat hij zijn lezing begon trok hij, terwijl hij voor de zaal met 130 toehoorders stond, een imkerpak aan met

een kap over zijn hoofd en handschoenen aan. Geheel ingepakt vroeg hij: "Als ik zo mijn lezing ga houden, kan ik dan goed contact met jullie maken? Nee, natuurlijk niet. En zo is het ook met de relatie met de imme. Je moet letterlijk je kleed afleggen. Handschoenen draag ik nooit en mijn kap zo min mogelijk."

Het woord 'imme' maakt, meer dan het woord 'volk', duidelijk dat je te maken hebt met één wezen. Want dat is de kern van de visie van de BD-imkers: een volk is één organisme, één lichaam. En wanneer je op die manier naar je bijen kijkt, ga je vanzelf anders met ze om (zie overzicht op pag. 6). De verbinding met bijen begint volgens Wim met de verbinding met je eigen omgeving, het leefgebied van de bijen. Allereerst betekent dat: eten uit je eigen omgeving. "In onze moestuin is een hele nieuwe sfeer ontstaan sinds de bijen kwamen." En sinds Wim imker is weet hij precies wat er in de buurt groeit en bloeit, waar de wilgen, de esdoorns en de lindes staan en wanneer ze in bloei staan. Hij weet waar en wanneer de sneeuwkllokjes, de korenbloemen en de klaver bloeien. Ook is hij zich veel meer bewust van het weer en de seizoenen. Onder de negen graden vliegen bijen niet uit. Als er

Zwermen tijdens de cursus

De bijen van Wim doen wat er van ze verwacht wordt. Wim had de cursisten van de BD-imkerkursus uitgenodigd om op 22 mei, midden in de zwermtijd, bij de bijenstal te komen lunchen. Met een beetje geluk konden ze

dan een zwerm mee maken. En ja hoor, de soep was nog niet opgeschapt of er verscheen een massa druk rondvliegende bijen voor de stal, die zich snel uitdijde tot een grote wolk. Langzaam bewoog de grote, zoemende en dansende

zwerm zich richting de heg, zich niets aantrekkend van de cursisten die vol bewondering door de wolk heen en weer liepen. Daar begonnen de bijen al snel samen te klonteren, op twee plekken (er waren dus twee koninginnen) en

de wolk werd kleiner en kleiner, totdat bijna alle bijen aan de twee trossen vastkleefden. Vervolgens kon Wim laten zien hoe je zo'n zwerm kunt scheppen: een korf om de tros houden en dan even flink aan het takje schudden.

Een zwerm in de heg

Wim 'schept' de zwerm

Toekijkende cursisten

Wim sluit de korf af met gaas

'Als ik in een zwerm sta voel ik een soort vibratie, een volmaaktheid, een intieme verbintenis met de bijen'

langere tijd oostenwind is – dan is het zo droog dat bloemen geen nectar bevatten – dan valt de ontwikkeling binnen de bijenvolken stil. Ze kunnen zelfs midden in de zomer verhongeren. Dus als je je verbonden voelt met je bijen, dan weet je precies wanneer de wind naar het oosten is gedraaid.

Karakter

De relatie die Wim met de bijen heeft opgebouwd is intiem en vol respect. Voordat hij aan het werk gaat maakt hij contact met de imme. Hij legt zijn handen op de kast en vertelt wat hij gaat doen. "In het begin sprak ik het hardop uit. Dat heeft mijn verbinding met de bijen enorm versterkt. Nu zeg ik het in mezelf. Het werkt net als bij een partner: in het begin zeg je van alles tegen elkaar, later voel je elkaar aan zonder woorden." Als er cursisten komen vraagt hij zijn volken vooraf of ze er rekening mee willen houden. "Bijen zijn heel wijs. Van beginners tolereren ze meer dan van ervaren imkers, dus bij een cursus laat ik eerst de onervaren cursisten bij een volk – ze moeten bijvoorbeeld leren met hun blote vinger over een raat vol bijen te strijken – en dan pas de gevorderden. Als je dat omdraait worden de beginners sneller gestoken."

Steken doen bijen alleen wanneer je zelf iets fout doet, zegt Wim: "Een imme is een liefdeswezen, dat van nature niet wil steken. Je kunt bijenrassen kopen die 'niet agressief zijn', maar een volk dat van nature niet steekt is een laf volk, dat zich alle onprettige ingrepen van buiten zonder protest laat aanleunen. Zo'n volk kan zichzelf niet zijn

en dat is een drama voor de imme. Ik kies voor het inheemse bijenras, de Zwarte Bij. Als imker heb ik zelf veel invloed op hoe steeklustig mijn volken zijn. Ik verzorg ze naar hun aard en eerbiedig hun eigen wetten en ritme. Ze reageren op mijn stemming en mijn houding. Als ik prikkelbaar ben word ik sneller gestoken. Ik heb ook gemerkt dat ze een intolerante houding niet accepteren. Bijen hebben mijn karakter veranderd. Ik ben toleranter geworden en veroordeel mensen of dingen veel minder."

Zwermen

Zelf doe ik mee aan de cursus voor BD-imkers. We krijgen praktijklessen in de bijenstal van Wim, een lange rij kasten en korven onder een afdak gelegen op het landgoed Oranje Nassau's Oord in Renkum, het voormalige buitenverblijf van Prins Willem III en Koningin Emma. Naast de stal ligt biologisch tuinbouwbedrijf de Ommuurde Tuin, omgeven door een driehonderd jaar oude muur. Dit jaar heeft Wim tien meter voor de uitvliegopeningen van zijn kasten en korven een rij wilgen geplant. Die bloeien vroeg in het jaar, dus dat is goed voor de bijen. En als het zwermtijd is, is het de bedoeling dat de uitgevlogen volken in die wilgen gaan hangen. Dan kan Wim ze makkelijk weer vangen. Maar de eerste zwerm van dit jaar hing niet in de wilgen, maar onder een dakpan. Wim heeft hem twee dagen voor de cursusdag gevangen en laat hem zien, een bewegende, bijna vloeibare deegbal van bijen. Hij laat de tros vanuit de vangkorf in een kast vallen en de bijenmassa vloeit uit als stroop over de bodem.

De ogen van Wim (en ook die van de andere BD-imkers die de cursus geven) gaan helemaal glimmen als hij over zwermen begint te vertellen. Het vormen van zwermen is de natuurlijke manier waarop een imme zich voortplant. Andere bijenhouders splitsen hun volken zelf en zorgen er zo voor dat er geen zwermen komen, omdat ze die lastig of gevaarlijk vinden. Maar Wim doet dat liever niet. "Het splitsen van een volk is alsof je van het lichaam een arm afrukt." Bovendien vindt hij het fantastisch mooi om het uitvliegen van een zwerm mee te maken. Het volk stroomt dan als een waterval uit de kast en vormt een zoemende dansende wolk van wel vijftig meter doorsnede. "Als ik daarin sta voel ik een soort vibratie, een volmaaktheid, een intieme verbintenis met de bijen. Het is een verrukking die je misschien kunt vergelijken met de eerste keer dat je verliefd bent."

Overzicht: kenmerken van de BD-imkerij

Wat is het verschil tussen een BD-imker en een 'gewone' imker? Hieronder een 'zwart-wit' overzicht. Er zijn veel imkers die in het grijze middengebied werken.

BD-imker	Gewone imker
Een volk is één wezen, één organisme, één lichaam.	Een volk is een bijenfamilie.
Bijen mogen hun eigen raten bouwen, want dat is in feite hun skelet. Elk volk heeft zijn eigen, lichaamseigen was.	Een imker plaatst kunstraat, zodat bijen geen energie (dus honing) verspillen aan raten bouwen. De raten zijn netter en steviger. De maat van de cellen is bedoeld voor de opgroei van werksters. Op kunstraat passen geen cellen voor jonge darren.
De afstand tussen de raampjes (gemeten van hart tot hart) is 35 mm, de afstand die bijen zelf kiezen als ze de kans krijgen.	De afstand tussen de raampjes in de kast is 38,5 mm, want dan is er meer ruimte voor honingopslag per raat.
Een bij laat op elke bloem een minieme hoeveelheid bijengif achter en bezielt daarmee het landschap.	Bijengif heeft alleen een functie als een bij steekt.
Een natuurlijke zwerm meemaken is het mooiste wat er bestaat; je volgt het eigen ritme van de imme, haar natuurlijk moment.	Zwermen zijn hinderlijk en gevaarlijk. De imker splitst volken zelf, zodat ze niet gaan zwermen.
Door de imme goed in de gaten te houden weet de imker vrij nauwkeurig wanneer de zwerm komt, zodat hij hem zo snel mogelijk kan 'scheppen' (vangen).	Je moet zwermen ten allen tijden zien te voorkomen door koninginnenlarven weg te nemen.
Een BD-imker kiest voor het inheemse bijenras en laat de koningin door het volk zelf voortbrengen.	Er worden koninginnen gekweekt. Een imker koopt koninginnen en brengt die in bij zijn eigen volken.
Enmaal in haar leven maakt een koningin haar 'bruidsvlucht' en paart met de darren.	De koningin wordt kunstmatig geïnsemineerd.
Darren vervullen voor de imme een functie op het gebied van waarneming en denken. Darren zijn het meest verbonden met de aarde, de koningin het meest met de zon; de werksters verbinden hemel en aarde.	Darren zijn nietsnutten die honing eten, dus zorg je voor zo min mogelijk darren, o.a. door gebruik van kunstraat.
De imker probeert de varroamijt weg te vangen of bestrijdt hem met mierenzuur of oxaalzuur, organische zuren.	De imker gebruikt ook chemische bestrijdingsmiddelen tegen de varroamijt.
De imker oogst niet alle honing, zodat de bijen op eigen honing overwinteren, indien noodzakelijk aangevuld met suiker.	Zoveel mogelijk honing is voor de imker; de bijen eten in de winter suiker.

(Foto: Anna de Weerd)

Lichtbron

Ook de weken voordat een koningin met een deel van het volk uitvliegt zijn indrukwekkend, vertelt Wim. "Als er koninginnencellen worden gemaakt treedt er een verandering op in het volk. Rudolf Steiner heeft verteld dat de koningin licht uitstraalt. Dat moet je je niet als een vuurvliegje voorstellen. Het is een licht dat ik alleen in alle rust, in mijn eentje, wel eens heb waargenomen; een soort blauwige gloed. Het volk leeft rondom die ene lichtbron, maar zodra de koningin eitjes legt in de moerdoppen (de cellen waar jonge koninginnen uitkomen) gebeurt er iets bijzonders: die eitjes hebben een eigen uitstraling, een voor de bijen waarneembaar licht. Een deel van het volk kan dat nieuwe levenslicht niet verdragen en vliegt mee in met de oude koningin." Om hier een betere voorstelling van te maken verwijst Wim naar het boek 'De Bijen' dat net is uitgekomen met voordrachten van Steiner (zie pag. 8).

Bij de intensieve bijenteelt is het gebruikelijk om gekweekte koninginnen van een 'verbeterd' ras in een volk te plaatsen. "Maar als je een bijenvolk ziet als een lichaam, dan is het inbrengen van een vreemde koningin te vergelijken met een harttransplantatie," zegt Wim. Hij wil dat een volk zoveel mogelijk zichzelf kan zijn. Het is voor hem ondenkbaar om in de broedkast materiaal in te brengen van buiten. Hij hangt dus geen kunstraat in de ramen, maar laat zijn bijen hun eigen raten bouwen. "Als ik dat wel zou doen, is het alsof ik mezelf pijn doe, alsof ik de imme beduvel."

Zijn bijen mogen op hun eigen honing overwinteren en krijgen dus alleen in geval van nood suiker bijgevoerd. Omdat hij een deel van de honing voor de bijen achterlaat, kan hij zelf minder oogsten. Maar wat hij oogst is een prachtproduct. "Deze manier van imkeren geeft het volk een bijzondere kracht, en daardoor ontstaat honing van superieure kwaliteit. Honing is een heel bijzondere stof, een hoogwaardig product. Het zorgt voor meer evenwicht in je lichaam, een goede balans tussen het fysieke en het psychische."

Als de bijen zich in de herfst terugtrekken in hun kasten breekt voor Wim de tijd aan van lezingen, voorbereidend werk aan de cursus en het afmaken van het praktijkboek over bijen waar hij aan werkt. Maar op kerstavond, omstreeks middernacht, is hij bij zijn bijen. Het is een speciaal moment waar hij zich in de adventstijd op voorbereidt. Met zijn oor aan het vlieggat luistert hij. "Je hoort het lang niet ieder jaar,

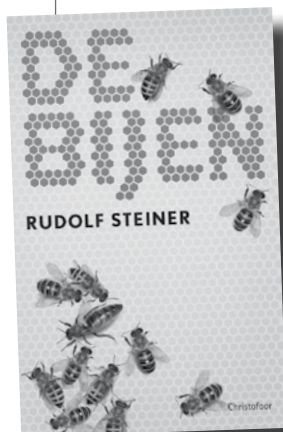

Belangstelling groeit

Wim zit samen met zeven andere imkers in de werkgroep van de BD-imkers. Bij deze groep zijn ongeveer 500 belangstellenden aangesloten en dit aantal groeit snel. Opmerkelijk is dat de leeftijd van de belangstellenden gemiddeld 20 jaar lager is dan bij reguliere imkerverenigingen. Bovendien zijn daar de mannen ver in de meerderheid, terwijl bij de BD-imkers bijna de helft vrouw is. Jaarlijks organiseert de groep een landelijke imkerdag. Vanwege de groeiende belangstelling zijn vorig jaar zeven regio's gevormd, die voor de betrokken imkers activiteiten organiseren om kennis en ervaring uit te wisselen.

Wim coördineert, samen met Albert Müller, de jaarlijkse BD-imkerkursus. Waarschijnlijk prikkelen de vele publicaties over bijensterfte de belangstelling voor de BD-imkerij. Waren er meestal 15 tot 20 deelnemers, dit jaar is de cursus overvol. Er doen 26 mensen mee en voor volgend jaar staan er al 20 mensen op de lijst. Kijk voor meer info op www.bdimkers.nl.

maar soms hoor je ze als een soort meerstemmig koor zingen. Dat wekt een beroering in mij op die ik nauwelijks kan beschrijven. Een gevoel tussen borst en hart. Een opwelling van warmte. Het is een heel speciaal moment.

Rudolf Steiner over bijen

De lezingencyclus die Rudolf Steiner in 1923 over de bijen hield, is opnieuw uitgegeven. Het boek geeft – ook voor de leek – inzicht in de geheimen van de imme en haar relatie tot de zon en tot de mens. Voor meer info zie www.bdimkers.nl. Bestellen: maak € 19,90 over op 2794533 t.n.v. T. Georgiades, Heiloo o.v.v. "De Bijen" + uw volledige adres incl postcode. U krijgt het zonder verzendkosten toegestuurd.

Open Dag op 26 juni

Vanwege het lustrum '25 jaar BD-imker' organiseert Imkerij de Zwarte Bij op 26 juni een Open Dag met als thema het omgaan met zwermen en het werken met natuurbouw. Wim van Grasstek en Albert Muller laten zien hoe de volken in korven en kasten hun raten bouwen en ze geven voorlichting over het werken met natuurbouw in plaats van met kunstraat. Er zijn films en videoreportages over zwermen en natuurbouw (met toelichting van Wim en Albert). Theo Georgiades laat chroma's zien van honing en was. Jan Saal geeft om 14.30 uur een lezing over de bij en de betekenis voor mens en landschap. Er zal een boekentafel zijn met alles wat de BD-imkerwerkgroep te bieden heeft op het gebied van de biologisch-dynamische bijenteelt. Tijd: van 10.30 tot 17 uur. Locatie: De Ommuurde Tuin, De Kortenburg op Landgoed Oranje Nassau's Oord in Renkum, zie www.ommuurdetuin.nl. Voor meer informatie zie de website www.bdimkers.nl.

De Zwarte Bij
Wim van Grasstek
Kloosterpad 4
6871 CS Renkum
0317-317180
wvvangrasstek@planet.nl

Wim van Grasstek heeft enkele tientallen kasten en korven ('Ik ben de tel kwijt') op drie locaties. Naast zijn hoofd-bijenstal op Landgoed Oranje Nassau's Oord aan De Kortenburg in Renkum, heeft hij een stal naast zijn huis en nog een in Frankrijk. Wim werkt samen met het eraast gelegen biologisch tuinbouwbedrijf De Ommuurde Tuin, een 'lusthof' met ruim honderd verschillende soorten groenten, kruiden, bloemen, aardbeien en bessen, zowel moderne als historische en 'wilde' rassen. In de tuinwinkel verkopen ze de honing van de Zwarte Bij.